

Beteckning: _____

Institutionen för pedagogik, didaktik och psykologi

Utövandet av läroplanen i förskolan - en resursfråga?

*En studie om hur pedagoger ser på sitt arbete med
läroplanen*

*Carina Brennermark & Helen Nilsson
December 2009*

Examensarbete B-nivå, 15 hp
Pedagogik

Lärarytbildningen
Handledare: Ingegerd Gudmundsson
Examinator: Maria Andrén

Brennermark, Carina & Nilsson, Helen (2009) ”*Utöväudet av läroplanen i förskolan - en resursfråga? En studie om hur pedagoger ser på sitt arbete med läroplanen*”. Examensarbete i pedagogik. Lärarprogrammet. Institutionen för pedagogik, didaktik och psykologi. Högskolan i Gävle.

Abstract

Syftet med denna studie är att undersöka om förskolepedagogerna själva anser sig ha tid och resurser att uppfylla de mål som läroplanen avser. Vi vill undersöka om våra förningar stämmer, är personalen i förskolorna är nöjda med tillvaron som den är idag?

Vi har valt att arbeta utifrån enkätundersökningar. Vi lät personal på två förskolor och en förskoleklass svara på enkätfrågorna som handlade om just deras syn på hur arbetet utifrån Lpfö 98 fungerar i deras verksamhet. Resultatet av dessa enkäter blev dock inte som vi hade förutsett. Det visade sig snarare att informanterna verkade till största del nöjda med hur deras situation såg ut idag. Samtidigt som en del av informanterna uttryckte vissa önskemål om mer tid och mindre barngrupper

Nyckelord: läroplan, styrdokument, förskola, kvalitet, interaktion, pedagog, resurs, personaltäthet, gruppstorlek, Lpfö 98

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
2. Bakgrund	5
2.1 Historisk bakgrund	5
2.1.1 Införandet av Lpfö 98	5
2.1.2 Kort om läroplanen	6
2.2 Forskning – personal och barngrupper	7
2.2.1 Kvalitet	8
2.3 Syfte/frågeställningar	8
3. Metod	9
3.1 Val av undersökningsmetoder - enkät	9
3.2 Undersökningsgrupp	9
3.3 Urval av informanter	9
3.4 Enkätfrågornas utformning	10
3.5 Enkätutdelning	10
3.6 Mail till kvalitetscontroller	10
3.7 Bearbetning av insamlat enkätmaterial	10
3.8 Tillförlitlighet och giltighet	10
3.9 Etiska överväganden	11
4. Resultat	11
4.1 Mail till myndighets- och kvalitetscontroller	12
4.2 Enkätundersökning	12
5. Diskussion	14
5.1 Metoddiskussion	14
5.2 Resultatdiskussion	16
5.2.1 Om tid och resurser	16
5.2.1 Interaktion mellan vuxna och barn	16
5.2.3 Barngrupper och personaltäthet	16
5.2.4 Tillräckliga förutsättningar	17
5.3 Egna tankar	18
Källförteckning	19
Bilaga 1	21
Bilaga 2	24

1. Inledning

Enligt Skolverket (2008a) erhöll kommunerna under 2005 och 2006 ett riktat statsbidrag för att öka antalet anställda på förskolorna. Antalet barn per personal minskade då. Den 1 januari 2007 upphörde statsbidraget och blev istället ett generellt bidrag till kommunerna vilket ledde till att personaltätheten minskade. Samtidigt började storleken på barngrupperna öka efter flera års minskning (Skolverket 2008a). Är det realistiskt att begära av personalen att de skall följa samma styrdokument nu som när läroplanen kom 1998, när förutsättningarna var annorlunda?

Kjell-Åge Gotvassli (2002) skriver att flertalet tillfrågade föreståndare anser sig ha för mycket att göra samt att de är under en stor tidspress. Under vår VFU fick vi ta del av pedagogernas vardag och såg att personal på förskolan inte alltid ansåg sig hinna med att balansera de vardagliga rutinerna och uppfyllandet av målen i Lpfö 98. Tyvärr kan detta vara svårt idag med tanke på barngruppsstorlekarnas ständiga ökning och den låga personaltätheten. Hur är det då tänkt att pedagogerna ska räcka till då barngrupperna ökat men inte personaltätheten?

Vi har likt Gotvassli (2002) upplevt att pedagoger vid tillfällena inte anser sig ha den tid och de resurser de önskar för att kunna vara nära barnen på samma sätt som vi som studenter kunde vara under våra praktikperioder. Vi hade möjlighet att sitta med barnen, leka med dem och samtala vilket pedagogerna ansåg att de sällan har samma tid och utrymme för. Pedagogerna uttryckte en tacksamhet gentemot att ha en praktikant närvarande. Vi såg saker hos barnen som de inte hunnit uppmärksamma. Pedagogerna har så mycket runtomkring som gör att de inte får så många tillfällen att samspela med barnen som de önskar.

Gotvassli (2002) hänvisar till sin studie utförd 1989, som visade att personalen såg försämringar som en effekt av större barngrupper och mindre personal, samtidigt som de fick större krav på sig och mer ansvar. Inge Johansson (1995) hävdar istället att det inte finns något samband mellan kvalitet och resurs. Han skriver att resurser är mer än bara pengar men att dålig ekonomi i slutändan ofta leder till sämre kvalitet. Författaren skriver vidare att när personaltätheten minskar leder detta till ett försämrat psykologiskt klimat hos de anställda vilket i sin tur leder till sämre kvalitet i verksamheten.

2. Bakgrund

I bakgrunden går vi kort igenom lite historisk bakgrund angående Lpfö 98. Vi redovisar även tidigare forskning kring kvalitet och vuxensamverkan i förskolan.

2.1 Historisk bakgrund – personal och barngrupper

Under 2005 och 2006 utgick ett riktat statsbidrag till kommunerna för att öka antalet anställda i förskolan. Detta ledde till att antalet barn per personal sjönk. Den 1 januari 2007 upphörde statsbidraget och förenades i det generella bidraget till kommunerna. Mindre pengar lades nu på förskolorna vilket i sin tur ledde till att personaltätheten minskade (Skolverket 2008a).

Efter en flerårig period av minskning, uppges nu även barngruppernas storlek ha ökat (Skolverket 2008b).

En kunskapsöversikt samt en studie utförd av Skolverket (2003) visar att gruppstorleken har betydelse för barns utveckling, deras relationer, välbefinnande samt personalens arbetssituation.

2.1.1 Införandet av Lpfö 98

I augusti 1998 fick förskolan liksom det övriga skolväsendet en egen läroplan, Lpfö 98. Läroplanen bygger på skollagen precis som de (övriga) läroplanerna Lpo 94 (Läroplan för det obligatoriska skolväsendet) och Lpf 94 (Läroplan för de frivilliga skolformerna).

Lpfö 98 är till skillnad från läroplanerna i grundskolan endast mål och riktlinjer som förskolan skall sträva efter, och det är upp till de enskilda förskolorna och kommunerna att se till att dessa följs (Skolverket. 1998).

År 2002 startade Skolverket den första nationella utvärderingen av förskolan efter förskolereformen och publicerade år 2004 resultaten i rapporten *Förskola i brytningstid - nationell utvärdering av förskola* (Skolverket 2004). Skolverket hävdar att läroplanen mottogs positivt av personalen som ansåg att Lpfö 98 bidrog till att höja förskolans status och ansåg även att den var ett stort stöd i deras arbete. Men införandet av Lpfö 98 resulterade inte i mindre barngrupper. Det var stora storleksskillnader på barngrupperna mellan olika kommuner, men framförallt inom kommunerna. Skolverket skriver (i ovan nämnda rapport) att på flera förskolor uttryckte personalen att stora barngrupper gjorde det svårt för dem att genomföra uppdraget på ett tillfredsställande sätt. Detta problem var mest uttalat i förskolor belägna i lågresursområden (Skolverket. 2004).

I och med Lpfö 98's uppkomst ökade kraven på utvärdering inom förskolan. Kommunerna ställde nu högre krav på förskolan att bedöma och utvärdera måluppfyllelsen.

Skolverket (2004) har lagt fram en kunskapsöversikt, där forskningen pekar på att gruppstorleken har en större betydelse för kvalitén än vad personaltätheten har.

Barngruppernas storlek har stor betydelse för barns utveckling, deras relationer och välbefinnande men även för personalens arbetssituation.

2.1.2 Kort om läroplanen

Läroplanen Lpfö 98 bygger på en modell som internationellt kallas: "educare" och bygger på att omsorg och pedagogik förenas i förskolans verksamhet (Skolverket 2008).

Kraven på förskollärare består av både krav från samhället och från vårdnadshavare.

Styrdokumentet som innefattar läroplan och skollag skall följas;

- *"Lärandet skall baseras såväl på samspelet mellan vuxna och barn som på att barnen lär av varandra" (Lpfö 98 s. 6).*
- *"Arbetslaget skall ansvara för att varje barn får sina behov respekterade och tillgodosedda och får uppleva sitt eget värde" (Lpfö 98 s. 8).*
- *"Alla som arbetar i förskolan skall samarbeta för att erbjuda en god miljö för utveckling, lek och lärande och särskilt uppmärksamma och hjälpa de barn som av olika skäl behöver stöd i sin utveckling" (Lpfö 98 s. 10).*

Dessa punkter kan tyckas självklara, men faktum är att om de skall kunna genomföras krävs personal, tid och resurser. Det spelar ingen roll hur välutbildad personalen är om deras tid tvingas läggas på annat än barnen. I regeringens förord till Lpfö 98 står att läsa;

"Huvudmannen ansvarar för att förskolan ges förutsättningar att uppfylla läroplanens mål." s. 3 Regeringens förord till läroplanen (2006).

vidare;

"För att läroplanens mål skall uppfyllas krävs en väl utbildad personal som får möjlighet till den kompetensutveckling och det stöd som krävs för att de professionellt skall kunna utföra sitt arbete". s. 4 Regeringens förord till läroplanen (2006).

Vid flertalet tillfällen i läroplanen står det att läsa om samspel mellan vuxna och barn samt vikten av att se och hjälpa de barn som behöver extra uppmärksamhet och stöd;

”Alla som arbetar i förskolan skall samarbeta för att erbjuda en god miljö för utveckling, lek och lärande och särskilt uppmärksamma och hjälpa de barn som av olika skäl behöver stöd i sin utveckling”. Lpfö 98 s. 10

Läroplanen tar även upp:

”Lärandet skall baseras såväl på samspelet mellan vuxna och barn som på att barnen lär av varandra”. Lpfö 98 s. 6

2.2 Forskning – personal och barngrupper

Förändringar av kvalitet och produktivitet i barnomsorg, skola och äldreomsorg (Svenska kommunförbundet 1998) visar att de nerdragningar som genomförts under 1990 talet till följd av en kärvare ekonomi, främst syns som en minskad personaltäthet (i skola och barnomsorg).

Det inte är pedagogernas kompetens eller vilja som sviker när det gäller kvaliteten i förskolan. En studie utförd av Gotvassli (2002) visar att personalen ansåg sig ha förbättrat sitt arbetssätt och sin kompetens. De såg försämringarna som en effekt av större barngrupper och mindre personal samt större krav och mer ansvar. Författaren hänvisar vidare till en studie som undersökte föreståndares arbetssituation. Den visade att cirka 70 procent av de tillfrågade ansåg att de ofta är under stark tidspress med allt för många arbetsuppgifter samtidigt.

Tidspress är något som återkommande anses vara ett problem inom förskoleverksamheten. Detta på grund av för stora barngrupper kombinerat med för lite personal. Positiva sidor i yrket enligt pedagoger är friheten och möjligheten att påverka beslut. Negativa sidor i yrket är tidspress, avbrott i arbetet, stor arbetsmängd, att arbetet värderas för lågt samt en för låg lön i förhållande till ansvar och utbildning. (Sonja Kihlström 1998). Kihlström skriver vidare att *”En hög personaltäthet i småbarnsgrupper är därför viktig för den pedagogiska kvalitén”* (Kihlström s. 54).

Gunnel Johansson (1996) skriver att minskad personaltäthet och växande storlek på barngrupperna i synnerhet påverkar de yngre barnen, barn med behov av extra stöd samt de med en annan kulturell bakgrund. Dessa är därmed de barn som har störst behov av extra stöd, tid och omsorg.

Eva Johansson & Ingrid Pramling Samuelsson (2006) påpekar att barn ibland vill bli hörda och sedda av de vuxna i sin lek. Författarna ger, baserat på observationsstudier flertalet exempel. De hänvisar vidare till Strander (1997) som visade att det tonåringar minns bäst från sin förskoletid är lek och samspel.

Johansson & Pramling Samuelsson (2006) tar upp att barn ofta tar på sig rollen som extralärare. De vill gärna synliggöra om ett annat barn har brutit en regel eller gjort fel. Emellertid hänvisar författarna till observeringsstudier av Barbara Tizard (1987, 1988) som visade att barn som behövde hjälp med något hellre vände sig till andra barn istället för vuxna, fem gånger så ofta (Johansson & Pramling Samuelsson. 2006).

2.2.1 Kvalitet i förskolan

Johansson (1995) hävdar att de ekonomiska resurserna har en stor inverkan på kvaliteten i förskolan då dålig ekonomi i många fall kan leda till färre personal. Detta ger ett försämrat psykologiskt klimat bland personalen. I slutänden leder detta till sämre kvalitet i verksamheten. Kvaliteten har alltid med resurser att göra. Johansson refererar vidare till en studie som tvärt om säger att det inte finns något samband mellan resurser och kvalitet, eftersom resurser är mer än bara ekonomi (Johansson 1995). Vad som anses som resurser är alltså en tolkningsfråga.

2.3 Syfte/frågeställningar

Vi avser att undersöka om pedagogerna upplever att de har tid och utrymme att utöva styrdokumentens riktlinjer på ett för dem önskvärt sätt. Enligt Lpfö98 förväntas det att pedagogerna ska se alla barn, uppmärksamma dem samt se dem som enskilda individer. Är det möjligt rent praktiskt med de resurser som finns idag?

Våra frågeställningar är;

- *Är utövandet av styrdokumentet en resursfråga?*
- *Anser pedagogerna att de har den tid och de resurser som krävs föra att utöva styrdokumentet på ett tillfredsställande sätt?*

3. Metod

I det här kapitlet redogörs hur vi gick till väga i vår datainsamling. Tankar bakom urval och metod tas upp, samt enkätfrågornas utformning.

3.1 Val av datainsamlingsmetod - enkät

Det vi ansåg viktigast inför undersökningen var att få in så ärliga svar som möjligt. Vi önskade att samtliga informanter skulle känna sig anonyma och så trygga att de vågade uttrycka ett eventuellt missnöje. För att inte påverka informanterna på något sätt, vare sig av stress eller av nervositet, valde vi att dela ut enkäter. Detta för att de skulle kunna sitta i lugn och ro och svara på frågorna utan press. Dessutom valde vi enkätundersökning för att slippa intervjuareffekten som Stukát (2005) berättar om, som i kort innebär omedveten styrning. Vid omedveten styrning påverkar intervjuaren den intervjuade med ansiktsuttryck, ordval eller tonfall, medvetet eller omedvetet, så att personen som intervjuas förstår vilket svar som förväntas utav denne. Svaren kan då bli falska och oärliga.

Vidare skickade vi ett mail till en kvalitetscontroller för att få djupare svar på frågor som väckts under arbetets gång.

3.2 Undersökningsgrupp

Vi gav enkäterna till sammanlagt tolv förskolepedagoger från två förskolor och en förskoleklass. Deltagarna är endast kvinnor då inga män fanns att tillgå på de utvalda förskolorna. Samtliga informanter var kända för oss sedan tidigare.

3.3 Urval av informanter

Vi valde att använda oss av för oss kända pedagoger. Detta därför att vi trodde att fler skulle bemöda sig att svara om de redan kände oss. Risken för bortfall skulle då minimeras. En stor anledning till att vi valde att dela ut enkäterna till för oss kända pedagoger, var att flera av dessa pedagoger var de som uttryckt ett missnöje angående ämnet, som fick oss att skriva om detta.

3.4 Enkätfrågornas utformning

När vi började utforma frågorna insåg vi snabbt att Lpfö 98 behövdes för att stödja våra frågor mot. Frågorna baseras därför på citat från läroplanen, som sedan följdes av en fråga. Informanten ombads att kryssa i sina svar på en skala (*Se bilaga 1*).

Stukat (2005) skriver att när den svarande ombeds ta ställning genom att kryssa i sina svar på en skala, tvingas den svarande i viss mån att vara positiv eller negativ. Vi valde att arbeta fram ett strukturerat frågeformulär med fastställda påståenden förutom två ostrukturerade frågor i slutet av enkäten.

3.5 Enkätutdelning

Vi delade ut enkäterna på de olika skolorna en måndag. Vi hade då ett önskemål att få igen dem redan på torsdagen samma vecka. Men på grund av tidsbrist samt sjukdom hos informanterna sköt vi upp insamlingen av materialet. Vi valde att meddela informanterna att det var större vikt att få tillbaka enkäterna noggrant ifyllda istället för att få tillbaka dem för snabbt. Vi har därför fått in materialet löpande.

3.6 Mail till kvalitetscontroller

Då flera frågor väcktes under arbetets gång, ansåg vi att vi behövde ytterligare en informant för att kunna få svar på våra frågor. Vi blev rekommenderade att tala med en kvalitetscontroller och ringde därför till kommunen där denne arbetade och fick därmed mailadressen till vederbörande.

3.7 Bearbetning av insamlat enkätmaterial

Vi samlade in enkäterna och insåg att vi hade tänkt fel när vi ställt upp frågorna.

Informanterna hade kryssat i på en utsatt skala som vi tyvärr bara hade markerat med tre alternativ. Detta ledde till att informanterna givetvis kryssat i mittemellan två alternativ. Detta gjorde att vi efteråt fick dela in skalan i tre delar och sortera in svaren på så vis istället (*bilaga 2*).

3.8 Tillförlitlighet och giltighet

Även om vi utgår ifrån att alla informanter talar sanning, kan vi aldrig veta om det finns anledningar till att de eventuellt förskönat svaren eller missförstått alternativt feltolkat frågorna. Detta gör att tillförlitligheten aldrig kan vara 100 % då vi aldrig vet vad en människa tänker egentligen. För att minimera att detta händer, har vi gått efter Stukats (2005)

förslag att skapa en förtrolig kontakt med informanterna. Detta gjorde vi genom att använda oss av för oss kända pedagoger.

3.9 Etiska överväganden

I enhet med Vetenskapsrådets forskningsetiska principer (www.vr.se) hade vi innan vi delade ut enkäterna redan diskuterat ämnet med personalen och hur vi skulle arbeta med undersökningen. Personalen visste om att en enkätundersökning skulle komma och hade gett klartecken på att de ville ställa upp. Därmed följde vi *samtyckeskravet*. I enkäterna vi delade ut bifogades ett informationsbrev där det stod beskrivet vad vår avsikt var och vad vi undersökte. Vi informerade även om att de var helt anonyma (*Se bilaga 1*). Detta gjorde vi enligt *konfidentialitetskravet*. Avslutningsvis informerade vi om att svaren endast kommer att användas till denna studie (*nyttjandekravet*)

Vi följde *informationskravet* och delade tillsammans med enkäten ut ett brev där vi klargjorde för informanterna att anonymitet garanterades och att enskilda svar inte skulle avslöjas. Vi valde dessutom att be informanterna att ge sitt godkännande ifall vi skulle vara intresserade av att göra en intervju senare under arbetets gång. Om de var villiga att låta sig intervjuas kunde informanterna lämna sitt namn och sin mail adress eller telefonnummer. Vi ville att informanterna skulle ha en känsla av valfrihet till intervjun och inte känna sig tvingad om så skulle vara fallet.

4. Resultat

I detta kapitel tar vi upp resultatet, samt gå igenom vårt mail till myndighets- och kvalitetscontroller Gävle.

4.1 Mail till myndighets- och kvalitetscontroller Gävle

Vi skickade ett mail en kvalitetscontroller i en kommun. Vi frågade om det finns några konsekvenser för en verksamhet om inte Lpfö 98 följs och hur det i sådana fall kontrolleras.

Svar;

”Man kan säga att förutsättningen för att kunna arbeta i våra förskolor är att man är väl insatt i läroplanen för förskolan och att man följer den. /.../ Sedan har även arbetsgivaren ett stort ansvar, dels att ge fortbildning till personalen så att man får möjlighet att ta del av styrdokument, får möjlighet att diskutera målen för förskolan och att man ges möjlighet att tillsammans i förskolan planera för hur arbetet ska se ut för att kvalitén i förskolan ska vara sådan att den följer kraven i läroplanen.

Kontrollen av att det sker ligger på förskolechefen som tillsammans med personalen gör självvärderingar av verksamheten i årliga kvalitetsredovisningar. Det slutliga ansvaret för detta ligger på förskolechefen”.

Ansvaret ligger alltså på de enskilda förskolorna och dess chefer att se till att styrdokumentet följs, och det finns inga direkta följder om dessa inte efterlevs. Det ligger ändå till stor vikt att dessa följs, och fortbildning, utvärderingar och regelbundna kontroller bidrar till att målen uppfylls.

4.2 Enkätundersökning

Vi delade ut enkäterna till sammanlagt tolv förskolepedagoger från två förskolor och en förskoleklass. Enkäten innehöll sammanlagt 4 påståenden och 2 frågor.

Vi valde att ta med påståendena vi använde oss av i enkätundersökningen och redovisa enkätresultaten här nedan i procent då det blir lättöversiktligt och tydligt att läsa.

Pedagogernas svar och reflektioner angående påstående 2 (se bilaga 1 påstående 2):

Enkätundersökningen visade att 7 av 11 informanter ansåg sig ha de resurser och den tid de behöver för att kunna utöva sitt pedagogiska arbete på ett önskvärt sätt. Intressant var då att 4 av 11 stycken ansåg att de till viss del har nog med tid och resurser medan ingen sa sig ha för lite tid och resurser till att kunna utöva sitt arbete på bästa sätt.

Här svarade pedagogerna att det inte är resurserna som är avgörande för arbetet i förskolan/förskoleklassen utan snarare disponeringen av tiden. Personalen skriver att tiden inte räcker till åt gemensam planering och utvärdering, eftersom större barngrupper och fler heltidsbarn gör det svårt att hinna med andra aktiviteter utöver de vardagliga.

Pedagogernas svar och reflektioner angående påstående 3 (se bilaga 1 påstående 3):

De flesta informanterna har här haft barnen och den fria leken i åtanke. Några skriver att det är i den fria leken barnen lär sig mest. Med hjälp av en väl balanserad fördelning mellan de inplanerade aktiviteterna och den fria leken säger sig personalen ha goda förutsättningar till att se varje barn. Att agera som medupplevare tillsammans med barnen i olika situationer är ett sätt att hitta samspela med barn. På så vis hinner de lättare se barnen och skapa sig en förståelse om varje barn som en enskild individ.

Utifrån enkätundersökningens svar kan vi utläsa att informanterna mestadels anser sig nöjda med hur situationen ser ut på respektive avdelning (8 av 11 stycken). Endast 1 person är missnöjd med hur interaktionen mellan vuxna och barn ser ut idag på sin avdelning och 2 stycken anser till viss del att interaktionen mellan barn och vuxna fungerar på sin arbetsplats.

Pedagogernas svar och reflektioner angående påstående 4 (se bilaga 1 påstående 4):

De flesta informanterna önskar mindre barngrupper. Flera svarar att personaltätheten är bra som den är medan det är barngrupperna har blivit för stora. Minskande barngrupper skulle ge personalen goda förutsättningar till att se varje enskilt barn, enligt vissa. Några av våra informanter skriver att mer tid bör avsättas till att försöka se alla barns behov medan några berättar att det är pedagogens uppgift att rikta in sig på detta och ta sig den tiden som behövs.

Bland enkätsvaren kunde vi läsa att barn med större behov får mer uppmärksamhet än övriga barn i gruppen. Viktigt är att man inom personalen har en god kommunikation och samarbetar för att kunna se till alla barns behov istället för enstaka barn skriver några informanter. Enligt enkätsvaren kan vi konstatera att 6 informanter anser att de till viss del har tid och resurser till

att se och uppmärksamma barnen men inte tillräckligt. 5 av informanterna anser sig ha den tid och de resurser de behöver för att kunna uppmärksamma barnen på bästa sätt. Ingen ansåg sig inte ha tillräckligt med tid eller resurser.

Pedagogernas svar och reflektioner angående påstående 5 (se bilaga 1 påstående 5):

Flertalet svar vittnar om att personalen inte alltid anser sig räkna till för alla barn. Då får de barn som är i behov av extra stöd eller kräver mer uppmärksamhet mer tid av personalen. Samtidigt som det blir svårare för personalen att räkna till även för de barn som inte är i behov av det extra stödet. Viktigt är då att ta hjälp av ledningen när behov av resurs fordras. Endast en informant av de svarande i enkätundersökningen anser att förutsättningarna för att kunna stötta och synliggöra barn med behov av extra stöd kunde vara bättre. Medan 6 av informanterna är nöjda med hur verksamheten bedrivs inom det området idag. Övriga 4 pedagoger svarade att påståendet stämmer till viss del.

5. Diskussion

I detta avsnitt kommer vi att diskutera metoden samt resultatet mot bakgrunden.

5.1 Metoddiskussion

Vår förhoppning innan vi lämnade ut enkäterna var att de flesta av informanterna skulle lämna in sin enkät eftersom vi faktiskt kände dem. Vi hoppades att de skulle känna en personlig koppling till oss och därmed ha viljan att hjälpa oss. Detta visade sig stämma, då alla informanter bortsett från en lämnade in sina enkäter.

Syftet med studien var att undersöka hur pedagoger bedömer att de och deras verksamhet tillämpar Lpfö 98. Vi ville nå ut till så många som möjligt för att få tyngd i resultaten, vilket inte är möjligt med en intervju eller observation enligt Stukat (2005). En enkätundersökning är en bra undersökningsmetod då man vill använda sig av statistik som vi sedan gjorde i undersökningen. I förhållande till syftet med denna studie var det ett bra val, då vi nådde ut till ett flertal informanter och fick ett brett resultatutbud. Däremot skulle vi till nästa gång ge ut enkäterna till fler informanter för att eventuellt få fler avvikelser.

När vi samlat in enkäterna insåg vi snabbt att vi tänkt fel angående skalan på svarsalternativen (se bilaga 1). Det vi skulle haft är tre svarsalternativ att kryssa i; *stämmer*; *stämmer till viss del*; *stämmer inte alls*, alternativt en skala men med fler utsatta alternativ. Det som hände nu var att informanterna givetvis kryssade i mitt emellan två alternativ vilket gjorde det svårt för

oss att bedöma deras svar. Vi fick då lov att i efterhand dela in skalan i tre block (se bilaga 2).

Vi insåg i efterhand hur motsägelsefullt det var att komma med en hypotes att förskolepedagoger har för lite tid för barnen med för mycket annat att ansvara för, som bland annat en tidigare undersökning pekar på; att de undersökta pedagogerna anser sig ha för lite tid med för många arbetsuppgifter samtidigt (Gotvassli 2002). Detta innebär att pedagogerna tvingas lägga mycket tid och energi på annat än just barnen. Även Kihlström (1998) skriver att pedagoger anser att de negativa sidorna i yrket är tidspressen, stor arbetsmängd samt att arbetet värderas för lågt med en för låg lön. Kihlström skriver vidare att *”En hög personaltäthet i småbarnsgrupper är därför viktig för den pedagogiska kvalitén”* (Kihlström s. 54). Att sedan komma med enkäter som personalen önskas fylla i på sin redan fullspäckade arbetsdag kändes i efterhand motsägelsefullt. Flera informanter tog med sig enkäten hem och fyllde i på sin fritid, och det enda bortfallet berodde på att denne absolut inte kunnat finna tid att fylla i. Om personal inte känner att de har tiden att sätta sig ner i tio minuter och fylla i en enkät - hur ska de då känna att de har tid till att uppfylla samtliga mål i Lpfö 98? Vi inser att det handlar om prioriteringar, och givetvis kommer en för dem oviktig enkät långt ner på deras prioritering (som sig bör) men vi ifrågasätter ändå tidstillgångarna. Enligt Gotvassli (2002) anser pedagoger att de har förbättrat sitt arbetssätt men känner tidspress på grund av växande barngrupper och mindre personal.

Om vi använt oss av intervjuer hade vi med all säkerhet fått djupare svar, men vi ansåg inte att vi ville ta för mycket av deras tid, samt att det huvudsakliga målet endast var att få reda på huruvida de är nöjda med situationen eller inte. Vi hade utrymme för övriga kommentarer på samtliga påståenden, men det var endast ett fåtal som skrev till något. Kanske skulle vi gjort det klarare att vi verkligen önskade kommentarer och att detta var av stor vikt för oss.

I enkäterna fick vi till stor del svar på våra forskningsfrågor. Pedagogerna önskar mer tid till planering samt mindre barngrupper, vilket i slutänden handlar om resurser

5.2 Resultatdiskussion

Här tar vi upp resultatet och relaterar till litteraturen.

5.2.1 Om tid och resurser

Studien som Gotvassli (2002) hänvisar till angående föreståndares arbetssituation, visar att majoriteten av de tillfrågade föreståndarna ansåg sig ha för många arbetsuppgifter och hävdade att de var under stor tidspress. Tvärtemot vad dessa pedagoger svarade, visade vår enkätundersökning att majoriteten av informanterna ansåg sig ha tillräckliga resurser för att kunna utföra sitt arbete som de önskade. Ingen av de tillfrågade svarade att de var missnöjda med situationen.

Pedagogerna hävdade vidare att det inte är resurserna som är avgörande för deras arbete i förskolan/förskoleklassen utan snarare disponeringen av tiden. Detta helt i linje med Johansson (1995) som refererar till en studie som säger att resurser inte enbart är ekonomi. Resurser menar denne forskare, har därmed ingenting med kvalitet att göra.

5.2.2 Interaktion mellan vuxna och barn

Den fria leken har varit central i informanternas svar på om de ansåg att integreringen mellan vuxna och barn fungerade på ett bra sätt. De svarar att det är i den fria leken barnen lär sig mest. Pedagogerna sade sig arbeta hårt med att försöka balansera fördelningen mellan styrda aktiviteter och den fria leken. Att agera som medupplevare tillsammans med barnen i olika situationer är ett sätt att samspela med barnen.

Enligt Lpfö 98 skall lärandet baseras på samspel mellan vuxna och barn. Utifrån enkätundersökningen anser sig informanterna mestadels nöjda med hur situationen ser ut på respektive avdelning, då endast en person är missnöjd med hur interaktionen mellan vuxna och barn ser ut på dennes avdelning

5.2.3 Barngrupper och personaltäthet

Precis som Skolverkets kunskapsöversikt (2004) visar, hävdar även våra informanter att det är barngruppernas storlek de är missnöjda med, och inte personaltätheten. Kunskapsöversikten visar vidare att barngruppernas storlek har stor betydelse för barns utveckling, deras relationer och välbefinnande. Informanterna svarar vidare att minskade barngrupper skulle ge dem bättre förutsättningar till att se alla barn individuellt.

Enligt Lpfö 98 skall alla som arbetar i förskolan aktivt arbeta för en god utvecklingsmiljö. De ska även särskilt uppmärksamma och hjälpa de barn som är i behov av extra stöd. Våra informanter svarade att barn med större behov ofta får mer uppmärksamhet än övriga barn i gruppen, vilket de ställde sig kritiska till. De ansåg det viktigt är att man inom personalen har en god kommunikation och samarbetar för att kunna ge alla barns den uppmärksamhet de behöver istället för enstaka barn skriver några informanter.

Ingen informant ansåg sig inte ha tillräckligt med tid eller resurser.

5.2.4 Tillräckliga förutsättningar

I regeringens förord till läroplanen går att läsa;

”Huvudmannen ansvarar för att förskolan ges förutsättningar att uppfylla läroplanens mål.” (s. 3 Regeringens förord till läroplanen (2006).

Flertalet enkätsvar vittnar om att personalen inte alltid anser sig rätta till för alla barn. Endast en informant anser att förutsättningarna för att kunna stötta och synliggöra barn med behov av extra stöd kunde vara bättre. Medan 6 av informanterna är nöjda med hur verksamheten bedrivs inom det området idag. Övriga 4 pedagoger svarade att påståendet gällande deras stöd till barn med extra behov stämmer till viss del.

Helt i linje med Gotvasslis (2002) observation visade svaren vi fick på enkäterna (övriga kommentarer) att personalen framförallt önskar mindre barngrupper, vilket vi tolkar som att de inte känner att de räcker till i de stora barngrupperna. Dock indikerade svaren även på att inget missnöje fanns att utläsa (på enkätskalan).

5.3 Egna tankar

För att knyta ihop med frågan vi ställde oss i början av arbetet; *”är det realistiskt att begära av personalen att de skall följa samma styrdokument nu som när läroplanen kom 1998, när förutsättningarna var annorlunda?”* ansåg vi i början att det var svårt när vi själva såg hur förskollärarnas vardag såg ut och vilken tidspress de var under. När vi nu fick in svaren på enkäterna fick vi konstatera att vi måste uppfattat situationen fel, då deras svar inte vittnade om något större missnöje.

Johansson & Pramling Samuelsson (2006) skriver att barn ofta tar på sig rollen som extralärare. De vill gärna påvisa om ett annat barn har brutit en regel eller gjort fel. Vi ställer

oss frågan vad detta beror på? Tar äldre barn på sig en ledarroll för att denne känner att den *behöver* eller för att denne *vill* för att känna sig duktig? Det vet vi inte, men enligt oss är det en stor skillnad på om barnet griper in för att pedagogerna inte är närvarande, eller om barnet gör det för sitt eget erkännandes skull.

Källförteckning

- Gotvassli K-Å, (2002). *Kompetent förskolepersonal: om personal- och kompetensutveckling i förskolan.*
- Johansson E., Pramling Samuelsson I., (2006). *Lek och läroplan-möten mellan barn och lärare i förskola och skola.* Göteborg.
- Johansson G., (1996). *Förskolans utveckling - fakta och funderingar.* Stockholm
- Johansson I., (1995). *Kvalitet i förskolan & under de första skolåren.* Stockholm
- Kihlström S., (1998). *Förskollärare - om yrkets pedagogiska innehåll.* Lund
- Kärby G., (1992). *Kvalitet i pedagogiskt arbete med barn.* Stockholm
- M, Wennström., K. (1999) *Kompetens och kvalitet i förskolan.* Lund
- Stukát S., (2005). *Att skriva examensarbete inom utvecklingsvetenskap.* Lund
- Skolverket (2003) *Rapport 237. Gruppstorlekar och personaltäthet i förskolan förskoleklass & fritidshem.* Stockholm
- Skolverket (2006). *Om förskolans läroplan. Regeringens förord till läroplanen.* Stockholm
- Skolverket (2008b). *Rapport 318. Tio år efter förskolereformen. [Elektronisk version] Nationell utvärdering av förskolan.*
- Socialstyrelsen (1997). *Kvalitet i praktiken – exempel från äldre- och handikappomsorgen*

Elektroniska referenser

Nationalencyklopedin. Sökord: resurs.

Hämtat 13 november 2009, från nationalencyklopedin:

<http://www.ne.se/sve/resurs>

Nationalencyklopedin. Sökord: kvalitet.

Hämtat 13 november 2009, från nationalencyklopedin:

<http://www.ne.se/lang/kvalitet/234210>

Nationalencyklopedin. Sökord: kvalitet.

Hämtat 13 november 2009, från nationalencyklopedin:

<http://www.ne.se/enkel/kvalitet>

Synonymordbok. Sökord: resurs.

Hämtat den 13 november 2009, från Synonymer.net:

<http://synonymer.net/?s=resurs>

”Barn och personal hösten 2008”. Skolverket. 2008a.

Hämtat den 13 november 2009.

<http://www.skolverket.se/sb/d/1667/a/15565>

Vetenskapsrådets forskningsetiska principer

www.vr.se

Bilagor

Enkät (bilaga 1)

Till dig som förskollärare

Vi är två blivande förskollärare som går vår sista termin på Högskolan i Gävle.

Under denna termin skriver vi ett examensarbete som handlar om tillämpningen av styrdokumentet i förskolan.

Syftet med denna enkät är att undersöka huruvida Du som pedagog anser Dig ha tid och resurser att arbeta utifrån styrdokumentet på ett för Dig tillfredställande sätt.

Detta kommer att ta omkring 10-15 minuter. Vi återkommer senare under veckan och samlar in svarsformulären.

Vi garanterar Din anonymitet eftersom vi ej kommer att använda oss av enskilda svar i redovisningen.

Önskar du ytterligare upplysningar om den aktuella studien eller om du har några frågor får du gärna kontakta oss på xxx-xxxxxxx (Helen) eller xxx-xxxxxxx (Carina). Eller så kan du maila på helennilsson2009@hotmail.com eller Carinafina85@hotmail.com .

Din medverkan är betydelsefull för oss!

Tack på förhand.

Helen Nilsson & Carina Brennermark.

Din medverkan är betydelsefull!

Samtliga svar behandlas med sekretess och används endast i denna studie.

Handledare: Ingegerd Gudmundson

ign@hig.se

Kryssa i på skalan. Om du har övriga kommentarer, skriv gärna på raderna under!

1. Hur många år har du arbetat inom barnomsorgen? _____

2. Jag anser att jag har tid och resurser att utöva mitt pedagogiska arbete på det sätt jag önskar.

Stämmer mycket bra

Stämmer till viss del

Stämmer inte alls

_____	_____
-------	-------

Kommentar: _____

_____

_____

_____

3. "Lärandet skall baseras såväl på samspelet mellan vuxna och barn som på att barnen lär av varandra". (s. 6 Lpfö 98)

Jag anser att interaktionen mellan vuxna och barn på min avdelning sker i den utsträckning som jag önskar.

Stämmer mycket bra

Stämmer till viss del

Stämmer inte alls

_____	_____
-------	-------

Kommentar: _____

_____

_____

_____

4. "Arbetslaget skall ansvara för att varje barn får sina behov respekterade och tillgodosedda och får uppleva sitt eget värde". (s. 8 Lpfö 98)

Jag har tid och resurser att på ett för mig tillfredställande sätt se och uppmärksamma barnen som enskilda individer.

Stämmer mycket bra

Stämmer till viss del

Stämmer inte alls

--	--

Kommentar:

---

5. "Alla som arbetar i förskolan skall samarbeta för att erbjuda en god miljö för utveckling, lek och lärande och särskilt uppmärksamma och hjälpa de barn som av olika skäl behöver stöd i sin utveckling". (s. 10 Lpfö 98)

Jag anser att jag har de förutsättningar som behövs för att kunna synliggöra och stötta de barn som har behov av extra stöd i sin utveckling.

Stämmer mycket bra

Stämmer till viss del

Stämmer inte alls

--	--

Kommentar:

Enkätkategorisering (Bilaga 2)

På detta sätt kategoriserade vi enkätsvaren i efterhand:

Ex:

2. Jag anser att jag har tid och resurser att utöva mitt pedagogiska arbete på det sätt jag önskar.

